

1702 рр.) // Сіверянський літопис. – 2011. – № 3. – С. 23–38.

11. Демографический энциклопедический словарь / [под. ред. Д.И. Валентей]. – М.: Сов. энциклопедия, 1985. – 608 с.

12. Дмитренко В.А. Матеріали церковного обліку населення Київської та Переяславсько-Бориспільської єпархії як джерело з соціальної історії Гетьманщини XVIII століття / Дис. ... канд. іст. наук.: 07.00.01. – Полтава, 2010. – 190 с.

13. Дмитренко В.А. Шлюб і сім'я у середовищі парафіяльного духовенства другої половини XVIII століття: спроба аналізу за матеріалами сповідних розписів // Краєзнавство. – 2009. – № 1–2. – С. 181–186.

14. Замура О. «Великий шаленець»: смерть і смертність в Гетьманщині XVIII ст. – К.: К.І.С. – 2014. – 240 с.

15. Казиміров Д.В. Населення міста Мени за матеріалами Генерального опису Лівобережної України 1765–1769 рр. // Література і культура Полісся. – Вип. 76. Серія «Історичні науки» / [відп. ред. і упоряд. Г.В. Самойленко]. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – С. 47–59.

16. Кісіль І. Міщани в соціальній структурі населення міст Гетьманщини (50–60 рр. XVIII ст.) // Пам'ять століть. – 2005. – № 34. – С. 232–238.

17. Крикун М. Населення домогосподарств у Житомирському повіті Київського воєводства 1791 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.franko.lviv.ua

18. Миронов Б.Н. Исповедные ведомости – источник о численности и социальной структуре православного населения России XVIII – первой половины XIX в. // Вспомогательные исторические дисциплины. – Ленинград, 1989. – Т. XX. – С. 102–117.

19. Момот А. Демографічна характеристика населення села Погреби за даними Генерального опису 1765–1769 рр. // Краєзнавство. – 2016. – № 3/4. – С. 77–86.

20. Муромцева Ю.І. Демографія: навчальний посібник. – К.: Кондор, 2006. – 300 с.

21. Романова О.О. Сповідальні книги Київської митрополії XVIII ст. як спосіб церковного контролю за мораллю парафії // Український історичний журнал. – 2008. – № 4. – С. 122–148.

22. Сакало О. Джерела історичної демографії: сповідний розпис // Наукові записки. – К., 2009. – Т. 19 (у 2-х кн.). – Кн. 1. – С. 379–386.

23. Сакало О. Типологія і структура домогосподарств сільсько-го населення Гетьманщини другої половини XVIII ст. на прикладі Лубенського полку / Дис. ... канд. іст. наук.: 07.00.01. – Національний університет «Києво-Могилянська академія». – К., 2011. – 260 с.

24. Сердюк І. Полкових городів обивателі: історико-демографічна характеристика міського населення Гетьманщини другої половини XVIII ст. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – 304 с.

25. Сердюк І. Структура населення міста Переяслава за матеріалами Генерального опису 1765–1769 рр. (історико-демографічний аналіз) // Київська старовина. – 2008. – № 6. – С. 3–21.

26. Сповідні розписи села Дягови 1746–1830 років / [упорядник Сергій Горобець]. – Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2015. – 368 с.

27. Універсали Павла Полуботка / [упоряд. В. Ринсевич]. – К., 2008. – 720 с.

Казиміров Д.В. Соціальна структура и демографическая характеристика населения г. Мены в середине XVIII ст.

В статье рассматривается социальная и половозрастная структура населения г. Мены в середине XVIII в. На основе материалов исповедных росписей определяется общая численность его жителей, распределение по сословиям. Выявляются факторы, которые влияли на численность представителей различных возрастных категорий. Анализируется соотношение полов в возрастных группах детей, трудоспособного населения, пожилых людей и брачные отношения в среде менских жителей.

Ключевые слова: *исповедная роспись, половозрастная структура, возраст, пол, брак.*

Kazimirov D.V. Social structure and demographic description of population of Mena inwards of XVIIIth century

The article deals with social, gender and age structure of the population of Mena in the middle of the XVIIIth century. Based on confessional record materials the total number of its inhabitants and the distribution of social status is determined. Author analyzed the factors that affect the number of different ages. Analyzed the correlation of sex ratio in the age groups of children, working population and marital relations among Mena's inhabitants.

Key words: *confessional record materials, age and sex structure, marriage.*

24.03.2017 р.

j

УДК 94(477):323.3«1763»

К.О. Солдатова

СТРУКТУРА НАСЕЛЕННЯ С. ТРОСТЯНКИ БАТУРИНСЬКОЇ СОТНІ НІЖИНСЬКОГО ПОЛКУ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVIII СТ. (ЗА МАТЕРІАЛАМИ СПОВІДНИХ КНИГ 1763 РОКУ)

У статті на основі сповідних розписів аналізується статеві-віковий склад та сімейна структура мешканців села Тростянки Батуринської сотні.

Ключові слова: *структура населення, Тростянка, сповідний розпис, духовенство, козацтво, домогосподарство, 1763 р.*

Однією з малодосліджених тем з історії українського самоврядування на сучасному етапі розвитку історичної науки є Батуринська сотня Ніжинського полку, яка утворилася у 1648 р. та проіснувала до 1782 р. Більшість істориків протягом XIX–XXI ст. вивчали окремо сотенний центр – місто Батурин як гетьманську столицю. Сама ж сотня як окрема одиниця наразі є недостатньо вивченою.

Значний масив джерел з історії Батуринської сотні зберігається у Центральному державному історичному архіві України, у м. Києві (далі – ЦДІАК України). Це документація Генеральної військової канцелярії, Генеральної скарбової канцелярії, матеріали архіву К. Розумовського, Генеральний опис Лівобережної України (1765–1769 рр.), матеріали ревізького обліку, метричні книги та інші. Серед них цінним джерелом для вивчення соціальної структури населення другої половини XVIII ст. є сповідні розписи сіл Батуринської сотні. Насамперед, у архіві вдалося виявити сповідні книги села Тростянки за 1763 р. Це село, за даними Генерального слідства про маєтності, ймовірно, у період гетьманування І. Самойловича (1672–1687 рр.) перейшло до складу Батуринської сотні [1, с. 20]. Розміщувався населений пункт у південно-західному напрямку від сотенного центру.

Мета нашого дослідження – з'ясувати віковий, статевий склад, сімейний стан мешканців та структуру домогосподарств села Тростянки, що входило до складу сотні, за даними сповідних книг 1763 р.

Сповідний розпис – книга церковного призначення, у якій розміщували інформацію про здійснення парафіянами таїнства сповіді та причастя. Як вказує дослідниця О. Бороденко, таку форму звітування було поширено вперше у 1215 р. IV Латеранським собором у Західній Європі. На теренах Російської імперії обов'язкове ведення сповідних розписів було запроваджено у 1716 і 1718 рр. У них детально фіксувалися дані про стать, вік, сімейний склад парафіян від одного року до старшої вікової категорії, які в період чотирьох постів приймали сповідь та причастя чи тільки причастя (якщо це діти віком до 7 р.) [2, с. 55]. Як потенційне історичне джерело, сповідні розписи почали вивчати наприкінці XIX ст. До них продовжують звертатися у своїх дослідженнях сучасні історики. Дані церковні зібрання детально

Таблиця 1. Розподіл населення за статтю і віком

Вікова група населення	0-14			15-59			60 і старше			Всього
	Р	Ч	Ж	Р	Ч	Ж	Р	Ч	Ж	
Тростянка	311	91	220	338	177	161	17	9	8	666
%	46,70%	13,66%	33,03%	50,75%	26,58%	24,17%	2,55%	1,35%	1,20%	100,00%

проаналізували у своїх працях В. Мордвінцев [3, с. 86], Л. Гісцова [4, с. 20–21], О. Романова [5, с. 148], О. Сакало [6, с. 379], Ю. Волошин [7, с. 8–9] та інші.

Сповідні книги с. Тростянки за 1763 р. зберігаються у ЦДІАК України, в фондї 127 «Київська духовна консисторія», справа 23. Дане джерело оформлене скорописом другої половини XVIII ст. Текст виконано доволі розбірливим почерком, що може вказувати на освіченість та дбайливе ставлення до роботи особи, що його складала.

Сповідний розпис с. Тростянки складається з 3 частин: преамбули, самого розпису та підсумкової таблиці. У преамбулі сказано, що він складений іереєм Григорієм Тимошевським, «надсмаатривающего» церкви архістратига Михаїла села Тростянки Борзнянської протопопії [8, арк. 418 зв.]. У другій частині вміщена таблиця з почерговим описом дворів 3 соціальних станів села: духовних осіб («духовные и их домашние»), козацтва («военные и их домашние»), селянства («посполитые и их домашние»). Окремо у цій частині описано підсусідків («подсуседки и их домашние») – зубожіле населення, яке не мало власного господарства і змушене було жити та працювати на чужих дворах: старшинських, козацьких, селянських чи міщанських [9, с. 29].

Спочатку визначимо загальну кількість мешканців даного села. Серед населення с. Тростянки переважали козаки, які становили 441 особу (66,2 %). На другому місці знаходилося бездвірне селянство – 164 мешканці (24,6 %), на третьому – 46 осіб (6,9%) – посполиті. І найменшу за кількістю групу складало духовенство – 15 осіб (2,3 %). Всього у селі було 666 мешканців, які проживали у 57 дворах. Загалом с. Тростянку ми можемо віднести до невеликого населеного пункту. Наприклад, у другій половині XVIII ст. у с. Баба Менської сотні Ніжинського полку проживало 1132 мешканці [10, с. 210], а у с. Жуки Городової сотні Полтавського полку мешкало 1702 особи [2, с. 57].

Далі здійснимо аналіз статевого та вікового складу населення села. Спочатку розглянемо вік мешканців (див. Таблицю 1). У даному населеному пункті переважали групи працездатного віку від 15 до 59 р. та становили відповідно 50,7 % від загальної чисельності. Друга позиція належала дитячій віковій групі – від 1 до 14 р. і становила 46,7 %. Останню позицію займала група літніх людей віком від 60 і старше – 2,6 %. Найстарішими серед чоловіків у селі були козак Антон Лемеш, селя-

нин Мартин Дігтяр та із підсусідків – Григорій Городненко; у 1763 р. їм було по 74 роки. Серед жінок найстарішою виявилася 72-річна дружина Мартина Дігтяря – Агафія [8, арк. 421, 427, 429 зв.]. Тобто у селі переважало активне населення, «працівників» було більше, ніж «їдців». Також за цими результатами мешканців даного населеного пункту ми можемо віднести до категорії «демографічно молодого». За визначенням польського демографа Е. Росета, демографічно молодим вважається те населення, де частка літніх людей не переважає 8 %. Для порівняння у сотенному місті Батурині ця частка становила 2,8 %, а у полковому місті Ніжині – 4,9 % [11, с. 117]. Таким чином, село мало гарні перспективи подальшого розвитку.

Використовуючи дані Таблиці 1, визначимо статевий поділ населення. Заповідним розписом у с. Тростянка мешкало 277 осіб чоловічої та 389 осіб жіночої статі. У дитячій віковій групі жіноче населення значно перевищувало чоловіче: на 19,3 %. У працездатній групі навпаки – чоловіки переважали над жінками на 2,4 %. У старшій віковій групі відрив хоча і невеликий, але перевага знову залишається за чоловіками – 0,2 %.

Для більш детальної характеристики соціальної структури села використаємо поширену в історичній демографії таблицю необроблених даних, яку удосконалила дослідниця О. Бороденко, і розподілимо населення с. Тростянки за віком, статтю, сімейним та соціальними станами [2, с. 58–59]. Дані двох таблиць нададуть нам можливість визначити коефіцієнт статевого співвідношення та особливості сімейної структури мешканців с. Тростянки (див. Таблицю 2–3).

Спочатку підрахуємо статеве співвідношення, визначивши коефіцієнт фемінізації. Він вираховується за формулою: кількість жінок ділимо на кількість чоловіків, помноживши отримані дані на 100 [7, с. 10]. В історичній демографії результат має бути наближений до 105,0 і знаходиться у межах від 100,0 до 110,0. Якщо показник більший чи менший, за визначенням французьких демографів Л. Анрі та А. Блюма, це може вказувати на недооблік котроїсь статі [12, с. 27–29]. За цією формулою ми одержали коефіцієнт 140,4% – перевага жінок. Проте він набагато вищий за загальноприйнятий, і в нашому випадку вказує на недооблік чоловічої статі. Перевага жіночого населення також простежувалася і у мешканців Переяславського полку [13, с. 89].

Але чи така тенденція характерна для всіх вікових груп? Для цього визначимо статеве співвідношення в окремих вікових категоріях. Отримані дані порівняємо з типовою таблицею ООН для закритого населення, наведеної у роботі Л. Анрі та А. Блюма (див. Таблицю 4) [12, с. 28]. У показниках молодшої вікової групи простежується суттєва перевага жіночої статі над чоловічою. Ми можемо припустити, що це було пов'язано із великою смертністю хлопчиків у ранньому дитинстві, які традиційно були менш стійкими до хвороб. Наступ-

Таблиця 2. Розподіл жінок села за статтю, віком та сімейним станом

Вікова група (роки)	Жінки																
	Незаміжні				Заміжні				Вдови				Всього				
	Духовні	Військові	Посполиті	Підсусідські	Духовні	Військові	Посполиті	Підсусідські	Духовні	Військові	Посполиті	Підсусідські	Духовні	Військові	Посполиті	Підсусідські	Всього
0-4	1	42	4	23									1	42	4	23	70
5-9		58	7	17									0	58	7	17	82
10-14	1	44	5	19									1	44	5	19	69
15-19	1	7		1		2							1	9	0	1	11
20-24		1		3	1	4		1					1	5	0	4	10
25-29					2	2		3					2	2	0	3	7
30-34						17	3	7		1		1	0	18	3	8	29
35-39					1	12	2	6				2	1	12	2	8	23
40-44						26	2	1		3		1	0	29	2	2	33
45-49						14	1	9					0	14	1	9	24
50-54						11	2	5					0	11	2	5	18
55-59						2		2				1	0	2	0	3	5
60-64						3							0	3	0	0	3
65-69						1							0	1	0	0	1
>70						2	1	1					0	2	1	1	4
Всього	3	152	16	63	4	96	11	35	0	4	0	5	7	252	27	103	389
Всього	234 (60,15%)				146 (37,53%)				9 (2,31%)				389 (100,00%)				

на вікова категорія – працездатне населення (15–59 років). Тут дані вже різняться. У групі 25–29, 30–34, 35–39, 45–49 р. мешканців села перевага за жінками. Як зазначає І. Сердюк, це можна пояснити впливом трудової міграції чоловіків до міст [14, с. 89]. Однак у інших групах дітородного віку 15–19, 20–24, 40–44, 50–54 р. переважали чоловіки, що могло бути пов'язано із поширеною смертністю при пологах та меншою стійкістю жінок до різних хвороб після народження дітей [7, с. 12]. У старшій віковій категорії простежується спочатку певна перевага жінок серед групи 60–64 р. Далі відбувається незначна перевага чоловіків над жіночою статтю у групі 65–74 роки. Традиційно чоловіча смертність у старших вікових категоріях вища. Однак у с. Тростянка чоловіків похилого віку було більше, ніж жінок, що відрізняється від загальноприйнятої в історичній демографії моделі. У старшій віковій категорії така перевага характерна, як зазначає Ю. Волошин, також, і для старообрядницьких слобід Топальської сотні Стародубського полку [13, с. 116].

Далі визначимо сімейну структуру мешканців с. Тростянки. По-перше, охарактеризуємо сімейний стан населення. Серед чоловіків були неодружені – 126 осіб (45,5%), жонаті – 146 осіб (52,7%) та 5 вдівців (1,8%). Найбільша частка неодружених традиційно припадала на молодшу вікову категорію – 91 особа. Серед працездатного чоловічого населення холостих було 35 осіб. За сімейним станом найбільше неодружених було серед козаків – 88 осіб, на другій позиції знаходилися підсусідки – 26 осіб, далі посполиті – 8 осіб та 4 холостих серед духовних осіб. З них 27 козаків, 5 чоловіків із підсусідків та 3 посполитих залишилися неодруженими у віковій категорії 15–

39 р. Найстаршим холостяком у с. Тростянка був козак Нестор Брошно, віком 38 років [8, арк. 422 зв.]. Дана група холостих чоловіків знаходилися у категорії потенційних наречених. Після 40 р. всі чоловіки були одружені.

Найбільше одружених чоловіків було серед працездатного віку (15–59 р.) – 139 осіб. Серед старшої вікової групи у шлюбі знаходилося лише 7 осіб. Більшість чоловіків у селі переважно одружувалися у віці від 30 р. У віковій категорії від 20 до 29 р. одружених було лише 8 осіб (5 козаків, 2 чоловіки духовного стану і один із підсусідків). Для порівняння, у с. Баба Менської сотні чоловіки укладали шлюб у більш ранньому віці – від 17 до 24 р. [10, с. 212]. За сімейним станом найбільше у шлюбі знаходилося чоловіків серед козаків та підсусідків – відповідно 96 та 35 осіб, серед духовних та посполитих – 4 та 11 осіб. Наймолодшим одруженим чоловіком у селі був козак Кондрат Свічка, який на час проведення розпису мав 20 років. У нього було 3 дітей [8, арк. 423 зв.].

Також охарактеризуємо групу вдівців. За сповідним розписом, у структурі населення вони займали найменшу частку. Вдівці були тільки серед козаків: 3 чоловіки овдовіли у молодому віці від 45 до 54 р., ще 2 козаки у с. Тростянка були вдівцями у віці 70–74 р. Наприклад, за сповідним розписом у с. Жуки Городової сотні також значну частку становили молоді вдівці, що можна пояснити поширеною смертністю жінок дітородного віку [2, с. 61]. Безперечно, ця категорія чоловіків мала можливість одружитися вдруге. Це дозволяла і церква. Тим більше часто вони змушені були виховувати самостійно і своїх малолітніх дітей. Наприклад, козак-вдівець Іван Ющенко опікувався 4 дітьми: 22-річним Лаза-

Таблиця 3. Розподіл чоловіків села за статтю, віком та сімейним станом

Вікова група (роки)	Чоловіки																
	Холості				Жонаті				Вдівці				Всього				
	Духовні	Військові	Посполиті	Підсусідські	Духовні	Військові	Посполиті	Підсусідські	Духовні	Військові	Посполиті	Підсусідські	Духовні	Військові	Посполиті	Підсусідські	Всього
0-4	2	3	2	2									2	3	2	2	9
5-9	1	10	1	4									1	10	1	4	16
10-14	1	48	2	15									1	48	2	15	66
15-19		10	2	2									0	10	2	2	14
20-24		14	1	3	1	5							1	19	1	3	24
25-29		1			1			1					1	1	0	1	3
30-34		1			1	8	1	6					1	9	1	6	17
35-39		1				13	2	4					0	14	2	4	20
40-44					1	32	4	7					1	32	4	7	44
45-49						11	1	4		1			0	12	1	4	17
50-54						19	1	11		2			0	21	1	11	33
55-59						3	1	1					0	3	1	1	5
60-64						2							0	2	0	0	2
65-69						1							0	1	0	0	1
>70						2	1	1		2			0	4	1	1	6
Всього	4	88	8	26	4	96	11	35	0	5	0	0	8	189	19	61	277
Всього	126 (45,49%)				146 (52,71%)				5 (1,81%)				277 (100,00%)				

рем, 9-річною Мотрею, 5-річною Катериною та 3-річною Пелагеєю [8, арк. 421 зв.].

Тепер проаналізуємо сімейний стан жінок. За сповідним розписом, у селі не перебувало у шлюбі 234 представниці жіноцтва (60,2 %). Найбільше незаміжніх, також, припадало на молодшу вікову категорію – 221 особа. У групі працездатного віку (15–24 р.) не уклали шлюб 13 осіб. Після 25 р. незаміжніх не виявлено. Більшість дівчат у селі переважно виходили заміж у віці від 20 р. Наприклад, такий шлюбний вік серед жінок також простежується у с. Жуки Городової сотні [2, с. 62]. За сімейним станом незаміжні переважали серед козацьких родин та підсусідків – відповідно 152 і 63 особи. На третій позиції знаходилися 3 дівчат із домогосподарств духовних осіб та 16 – із родин селян. Найстаршою незаміжньою у селі була 24-річна Анна Гуір, яка походила із підсусідків [8, арк. 429 зв.].

Наступна категорія – заміжні жінки. У с. Тростянка їх було 146 осіб (37,5%). У категорії працездатного віку – 138 осіб. Відповідно у старшій віковій групі – 8 осіб. Найбільше заміжніх було серед козацьких родин та підсусідків – 96 та 35 осіб, на третій позиції з родин посполитих – 11 осіб та найменше 4 дівчини із духовного стану. Наймолодшою заміжньою жінкою у селі була 18-річна Ірина Лемеш із козацького стану. Цікаво, що різницю у віці зі своїм чоловіком вона мала 23 роки; йому – Тимофію Лемешу – був 41 рік [8, арк. 421 зв.].

Третьою категорією серед жінок були вдови. У с. Тростянка їх нараховувалося 9 осіб (2,3 %): 4 козацького стану та 5 жінок із підсусідків. Але привертає увагу, що більшість молодого віку належала до працездатної ві-

Таблиця 4. Коефіцієнт фемінізації

Вікова група	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	>70
Типові дані	102,3	102,4	102,8	103,3	103,9	104,7	105,6	106,2	105,8	104,0	101,0	97,2	92,9	88,5	78,8
Тростянка	777,8	512,5	104,5	78,6	41,7	233,3	170,6	115,0	75,0	141,2	54,5	100,0	150,0	100,0	66,7

кової категорії 30–44 р. І тільки одна жінка була вдовою у віці 56 р. Жінки також мали можливість вийти заміж вдруге. Як зазначає І. Сердюк, вони часто складали конкуренцію незаміжнім, адже зазвичай мали більші статки, ніж молоді дівчата [14, с. 157].

Тепер охарактеризуємо структуру домогосподарств. У с. Тростянка 57 домогосподарств налічувалося серед духовного та козацького-селянського станів і 33 родини серед бездвірних мешканців. У першій групі середня населеність становила 5–8 осіб. Для прикладу, у селі Миченки Пирятинської сотні Лубенського полку середня населеність становила 9,1 особи [6, с. 384]. Найбільш населеним було домогосподарство 58-річного козака Кирила Тараня. У ньому проживало 22 особи [8, арк. 425 зв.]. Найменшою у цій групі була родина 64-річного козака Сергія Дігтяря. Він проживав лише із дружиною, 63-річною Зіновією [8, арк. 426 зв.]. У другій групі (сім'ї бездвірних мешканців) середня населеність становила 3–4 особи. Найбільша родина складалася із 9 осіб підсусідка Федора Тяга [8, арк. 428 зв.]. Наймен-

шою була сім'я вдови Євдокії Андрущехи, яка нараховувала тільки 2 особи [8, арк. 428 зв.].

У родинях першої групи переважав двопоколінний склад – 49 (86 %). На другій позиції знаходилися домогосподарства із трипоколінним складом – 6 (10,5 %). І найменше родин було із однопоколінним складом – 2 (3,5 %). У родинях бездвірних мешканців також переважав двопоколінний склад – 32 (97 %). І лише одна сім'я була однопоколінною (3 %). Така тенденція простежувалася і у козацьких родинях у м. Батурин, де двопоколінних домогосподарств було 201 (85 %) [11, с. 117].

Використовуючи дані сповідного розпису, визначимо типологію сімей села. Для цього скористаємося класифікацією П. Ласлетта. Згідно неї існують три типи сімейних утворень: прості (або нуклеарні) та складні (розширені та мультифокальні) домогосподарства. Більшість сімей серед духовного та козацького-селянського станів с. Тростянки належали до складних мультифокальних – 24 (42,1 %). Серед них 21 родина була братською та 3 патріархальні, і склалися вони переважно з 2 ядер. Ще 20 домогосподарств були простими (35,1 %). На третій позиції знаходилися розширені домогосподарства – 13 сімей (22,8 %). Вони в свою чергу розподілялися по низхідній лінії (батько залишався господарем) – 6 родин, та по бічній лінії (проживали родичі, які не утворювали шлюбних пар) – 7 сімей.

Окремо проаналізуємо сім'ї підсусідків. За структурою 22 родини відносилися до типу простих (66,7 %). На другому місці знаходилися мультифокальні – 6 родин (18,2 %): одна патріархальна та 5 братських. Склалися вони, як і у попередній групі, переважно з 2 ядер. І останню позицію займали сім'ї типу розширені – 5. Всі вони були розширені по низхідній лінії, де головними у сім'ї залишалися вдови. Наприклад, таке «головування», також, спостерігалось у с. Баба Менської сотні [10, с. 212].

Таким чином, с. Тростянка Батуринської сотні було невеликим населеним пунктом, загальна чисельність якого складала 666 осіб, а перевага належала жінкам. У селі також було більше молодих і дорослих, ніж людей похилого віку, що вказує на те, що тростянці переживали «демографічну молодість» у розглянутий період. У населеному пункті значна частка мешканців знаходилася у шлюбі. Крім цього, як і у більшості тогочасних сіл та міст Гетьманщини, серед населення існували складні сімейні утворення. Однак, всупереч поширеній думці, що у сільському соціумі молодь брала шлюб у ранньому віці, середній вік жінок, які вступали у перший шлюб, становила 20 р., а чоловіків – 30 р., що було більш притаманно для міського соціуму. Це могло пояснюватися топографічним розташуванням с. Тростянки неподалік від великого міста – гетьманської столиці Батурина і сотенного центру Борзни, а тому і значним впливом містян на сільських мешканців, насамперед на формування їх шлюбної поведінки.

ПОСИЛАННЯ

1. Генеральное следствие о маестностях Нежинского полка / [под. ред. Н. Василенко]. – Чернигов, 1900. – 397 с.
2. Бороденко О. Статевно-вікова структура населення с. Жуки Городової сотні Полтавського полку в другій половині XVIII ст. (за матеріалами сповідних розписів 1775 року) // Краєзнавство. – 2012. – № 3. – С. 55–64.
3. Мордвінцев В. Сповідальні книги // Київська старовина. – 1995. – № 3. – С. 84–87.
4. Гісцова Л. Сповідна книга Старокодацької запорозької хрестової наміснії 1766 року як джерело до вивчення історії поселень вольностей військових // Січеславський альманах. – Вип. 2. – Дніпропетровськ: Нац. гірнич. університет, 2006. – С. 20–27.
5. Романова О. Сповідні книги Київської митрополії XVIII ст. як спосіб церковного контролю за мораллю парафіян // Український історичний журнал. – 2008. – № 4. – С. 122–148.
6. Сакало О. Джерела історичної демографії: сповідний розпис // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. – Т. 19 (1). – К., 2009. – С. 379–386.
7. Волошин Ю. Статевно-вікова та шлюбна структура населення міста Полтави в другій половині XVIII століття // Історична пам'ять. – 2011. – № 1. – С. 5–24.
8. ЦДІАК України, ф. 127, оп. 1016, спр. 23.
9. Апанович О. Збройні сили України. – К.: Наукова думка, 1969. – 223 с.
10. Казіміров Д. Козацькі родини с. Баби Менської сотні Чернігівського полку за матеріалами сповідних книг 1746 р. // Сіверщина в історії України. Збірник наукових праць. – Київ – Глухів, Центр пам'яткознавства НАН України УТОПШ, 2011. – С. 209–213.
11. Саєнко Н. Козацькі родини Батурина другої половини XVIII ст. за даними Генерального опису Лівобережної України // Краєзнавство. – 2016. – № 1–2. – С. 115–122.
12. Анри Л., Блюм А. Методика анализа в исторической демографии. – М.: РГГУ, 1997. – 207 с.
13. Волошин Ю. Розкольніцькі слободи на території Північної Гетьманщини у XVIII ст. (історико-демографічний аспект). – Полтава: АСМІ, 2005. – 312 с.
14. Сердюк І. Полкових городів обивателі: історико-демографічна характеристика міського населення Гетьманщини другої половини XVIII ст. – Полтава: АСМІ, 2011. – 303с.

Солдатова К.А. Структура населения с. Тростянки Батуринской сотни Нежинского полка во второй половине XVIII века (по материалам исповедных книг 1763 года)

В статье на основе исповедных росписей анализируется половой и возрастной состав, семейная структура жителей села Тростянки Батуринской сотни.

Ключевые слова: структура населения, Тростянка, исповедная роспись, духовенство, казачество, домохозяйство.

Soldatova K.O. Population composition of Trostianka village of Baturyn sotnia of Nizhyn regiment in the second part of the 18 century (based on the confessional register of 1763)

In the article we consider the age, sex and marital status distribution of the population for the village Trostianka, Baturyn sotnia.

Key words: population composition, Trostianka, confessional register, clergy, cossacks, household.

28.02.2017 р.

J